

CRNA GORA
KROZ MEĐUNARODNE EKONOMSKE INDIKATORE S
PREDLOGOM AKCIONOG PLANA ZA UNAPREĐENJE
POSLOVNOG AMBIJENTA

Podgorica, decembar 2017. godine

SADRŽAJ

1. UVOD – OPŠTA OCJENA.....	5
1.1. Zašto je važno biti dobro pozicioniran na međunarodnim ekonomskim listama?.....	5
1.2. Crna Gora u međunarodnim i domaćim ekonomskim izvještajima.....	6
1.3. Preporuke Evropske Komisije.....	7
2. MEĐUNARODNI IZVJEŠTAJI	9
2.1. IZVJEŠTAJ O LAKOĆI POSLOVANJA – DOING BUSINESS – OSNOVA ZA REFORME	9
2.1.1. Dobijanje priključka na elektro mrežu	10
2.1.2. Izdavanje građevinske dozvole	11
2.1.3. Registracija nepokretnosti	13
2.1.4. Plaćanje poreza	14
2.1.5. Započinjanje biznisa (registracija preduzeća)	16
2.1.6. Izvršenje ugovora	17
2.2. EKONOMSKE SLOBODE	18
2.3. IZVJEŠTAJ O GLOBALNOJ KONKURENTNOSTI.....	19
3. ANALIZA PROCJENE UTICAJA PROPISA - RIA	20
4. GILJOTINA.....	21
5. BIJELA KNJIGA.....	23
ANEKS 1 – CRNA GORA I REGION U MEĐUNARODNI IZVJEŠTAJIMA.....	24
ANEKS 2 – AKCIONI PLAN	32

1.1. Zašto je važno biti dobro pozicioniran na međunarodnim ekonomskim listama?

Istraživanja koja publikuju međunarodne ekonomske organizacije sa ciljem analize zemalja sa različitih ekonomskih aspekata (konkurentnost, poslovni ambijent, ekonomske slobode, kvalitet upravljanja i sl) nisu važne samo zato što zainteresovanoj javnosti daju sliku o zemljama, već i zato što su najčešće osnov za dalje ozbiljnije specifične analize ekonomskog ambijenta u zemlji i input misijama Svjetske banke i MMF-a kada daju ocjene i pripremaju ekonomske projekcije za zemlje.

Najistaknutiji izvještaji u kojima se analizira crnogorska ekonomija su: Doing Business (Svjetska banka), Ekonomske slobode (Heritidž Fondacija), Ekonomske slobode (Frejzer Institut) i Indeks globalne konkurentnosti (Svjetski ekonomski forum).

Doing Business (DB) izvještaj se izdvojio kao najdominantniji i najprepoznatljiviji sa aspekta njegovog uticaja na javnost i značaja za dalja ekonomska istraživanja. Naime, rezultate DB izvještaja kao inpute za svoje indikatore uzimaju i Heritidž fondacija, Frejzer institut i Svjetski ekonomski forum. Takođe, prisutan je u svim izvještajima MMF-a, dok ga akademska zajednica uzima kao značajan izvor podataka.

U ovom kontekstu je jasno zbog čega je za jednu zemlju jako važna slika koju o njoj DB izvještaj daje.¹

Istovremeno, treba naglasiti da je DB izvještaj bio jedan od pokretača reformi poslovnog ambijenta u Crnoj Gori. Počev od 2006. godine, kontinuirano nezadovoljavajuća pozicija u ovom izvještaju bila je motiv da se pristupi njegovoj ozbiljnijoj analizi i, zajedno sa Svjetskom bankom, napravi reformski akcioni plan za poboljšanje poslovnog ambijenta.

Tako su reforme poslovnog ambijenta sprovedene na tri kolosijeka:

1. reforma oblasti definisanih DB izvještajem
2. uvođenje analize efekata propisa u crnogorski regulatorni sistem (tzv. RIA-e)
3. regulatorna reforma „Giljotine“ propisa

¹ Postoje oprečna mišljenja o metodologiji DB izvještaja i sve su glasniji njeni kritičari. Prije svega, jer se jako često mijenja, gotovo svake godine. Takođe, uniformiše i uprosječava skoro 200 zemalja, čime se često gubi realna slika o sprovedenim reformama i ekonomskom okruženju. Posljednjim izmjenama je uveden veliki broj kriterijuma subjektivne prirode, tako da dostavljajući podataka za zemlje mogu u mnogome da opredijele njihov rang. Neki od kontributora podataka za Crnu Goru su: Ministarstvo finansija; Ministarstvo održivog razvoja i turizma; Centralna banka Crne Gore; Notarska komora; EPCG AD Nikšić; Privredna komora CG; NVO Centar za građansko obrazovanje; Poslovni centar Čelebić; Normal company; Adriatic Marinas DOO; Montecco INC doo; Montenomax; Pacorini Montenegro iz Bara; PROINSPECT++; BAST d.o.o Nikšić; Eurofast Global, Podgorica; advokatske kancelarije iz Podgorice – „Prelević“, „Vujačić“, „Harrisons Solicitors“; „Advokat Radoš Kastratović“, „Pavličić“, „Pesic & Bajceta“; te „Radošević“ iz Nikšića; iz Srbije – advokatska kancelarija „Bojovic & Partners“; „BDK Advokati Attorneys-at-Law“; „Moravčević Vojnović i Partneri“; PwC Serbia; FinancePlus; PwC Bosnia and Herzegovina

1.2. Crna Gora u međunarodnim i domaćim ekonomskim izvještajima

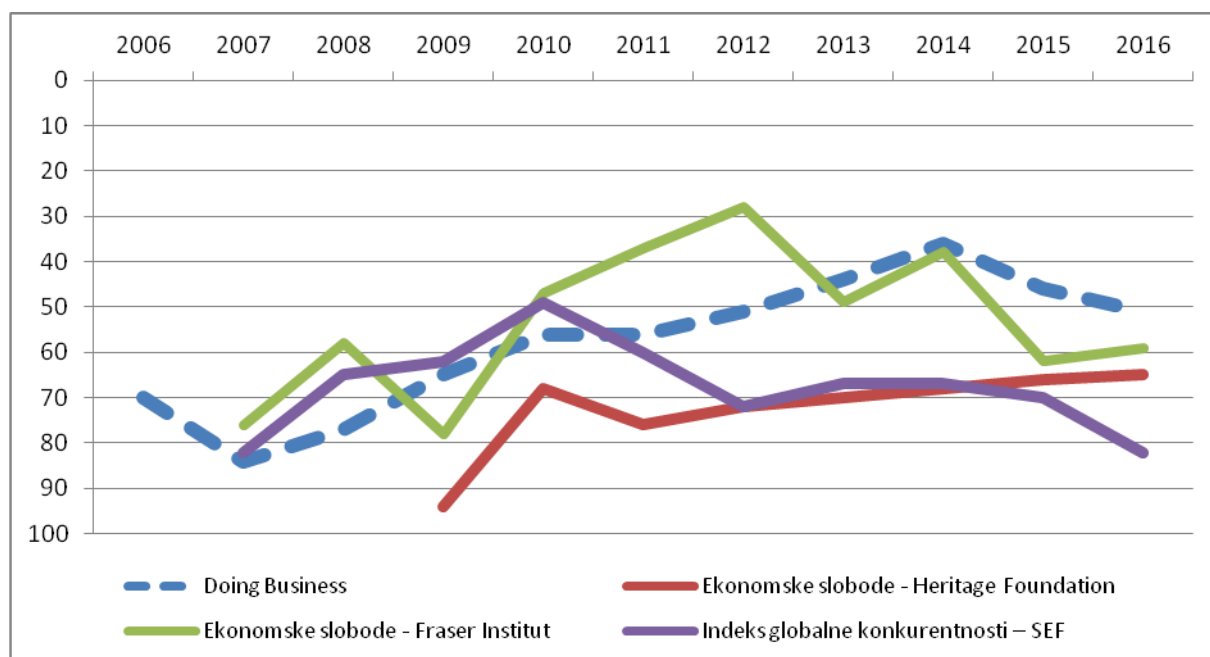
Posmatrano kroz duži vremenski period, sprovedene reforme imale su za posljedicu ostvarivanje progressa Crne Gore u smislu unapređenja njene pozicije na rang listama međunarodnih ekonomskih izvještaja.

Tako je sa 70. mjesta koje je Crna Gora zauzimala u DB izvještaju za 2006. godinu, prema poslednjem izvještaju (DB2018) rangirana na 42. mjestu od 190 država svijeta.

U oblasti ekonomskih sloboda i Heritidž fondacija i Frejzer institut dodijelili su Crnoj Gori lošije ocjene u odnosu na prethodne godine, što je dovelo do pada na rang listi. Crna Gora je prvi put svoju ocjenu ekonomskih sloboda dobila 2007. godine od strane Frejzer instituta – 76. mjesto. Danas, od 159 država svijeta, Crna Gora se nalazi na 85. mjestu. Heritidž fondacija je u svojoj prvoj analizi (za 2009. godinu) ekonomskih sloboda Crnoj Gori dodijelila 94. mjesto, da bi 8 godina kasnije bilo dodijeljeno 83. mjesto od 186 analiziranih država.

Konkurentnost crnogorske ekonomije, iz ugla Svjetskog ekonomskog foruma, zabilježila je na napredak gledano prema poziciji na rang listi, budući da je Crna Gora danas na 77. mjestu od 137 država svijeta dok je 2007. godine bila na 82. mjestu (kada je analizirana 131 država).

MEĐUNARODNI INDIKATOR	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Doing Business	84	77	65	56	56	51	44	36	46	51	42
Ekonomske slobode – Heritidž fondacija	-	-	94	68	76	72	70	68	66	65	83
Ekonomske slobode – Frejzer institut	76	58	78	47	37	28	49	38	62	59	85
Indeks globalne konkurentnosti – SEF	82	65	62	49	60	72	67	67	70	82	77

Međutim, iako se globalni rang unapređuje, analiziranjem posljednjih publikovanih izvještaja, uočava se stagniranje ili čak pogoršanje pozicije Crne Gore u očima međunarodne javnosti.

U tom pravcu prepoznaju se ranjive oblasti koje su loše ocijenjene u svim izvještajima, a to su prije svega:

- vladavina prava
- suzbijanje korupcije
- zaštita imovinskih prava – izvršenje ugovora
- registracija nepokretnosti
- izdavanje građevinskih dozvola
- fiskalne slobode – plaćanje poreza.

Pored međunarodne javnosti, svoju ocjenu o kvalitetu poslovnog ambijenta daju i investitori u Crnoj Gori, kroz organizaciju Savjeta stranih investitora, a u okviru publikacije Bijela knjiga. Prema njihovim ocjenama problematičnim oblastima se smatraju:

- Tržište rada i zapošljavanje – Zakon o radu i Zakon o strancima
- Razvoj nekretnina – izdavanje građevinskih dozvola i katastarska praksa
- Oporezivanje – predvidljivost poreskog sistema
- Korporativno upravljanje – finansijsko izvještavanje, revizorska praksa i regulativa iz oblasti stečaja
- Vladavina prava.

Suštinski gledano, međunarodna javnost i domaći investitori su prepoznali iste ranjive oblasti koje utiču negativno na poslovni ambijent.

Opšta ocjena sprovedenih reformi temelji se na tome da je Crna Gora na kvalitetan način pripremila i donijela najznačajniju regulativu u vezi sa navedenim oblastima, ali da sada problem predstavlja implementacija od strane resornih institucija. U tom pravcu, ističe se:

- loša komunikacija između državnih organa, koji sprovode procedure kao nezavisna tijela, a ne kao sistem u cijelini, posebno u dijelu komunikacije sa investitorima
- neujednačena primjena propisa od strane lokalnih samouprava, katastarskih službi, kao i područnih jedinica državnih organa
- otpor službenika u smislu nedostatka volje za sprovođenje reformi u punom kapacitetu.

1.3. Preporuke Evropske Komisije

Evropska komisija je krajem 2015. godine predstavila Strategiju unutrašnjeg tržišta pod nazivom „Nadograđivanje unutrašnjeg tržišta EU: više prilika za građane i poslovanje“ u kojoj je kao najveći izazov prepoznata **zastarjela i preopterećujuća regulativa**, kao i **nemogućnost dobijanja svih informacija o regulatornim zahtjevima**.

Komisija je posebno istakla da **unapređenje regulative predstavlja prioritet**, što podrazumijeva pojednostavljenje pravnog okvira i **smanjenje administrativnih opterećenja** na unutrašnjem tržištu.

Poseban predmet pažnje Strategije predstavlja davanje preporuka **za uklanjanje regulatornih prepreka preduzećima u postupku registracije kroz korišćenje elektronskog obrasca**. Dalje, poseban predmet pažnje predstavljaju **složena pravila o PDV-u**, posebno kada je u pitanju

elektronska trgovina, sprovođenje stečaja, te prepreke koje se odnose na inovacije i pristup finansiranju.

Takođe, naglašeno je da su **zemlje članice počele sa uspostavljanjem jednošalterskog sistema** odnosno jedinstvenih kontakt tački gdje građani i privreda mogu da se informišu o svim regulatornim zahtjevima. Komisija je istakla važnost objavljivanja informacija o regulatornim zahtjevima za pružanje usluga, pogotovo kada je u pitanju prekogranično pružanje usluga.

Kako je navedeno u Strategiji, **puna implementacija Direktive o uslugama doprinijela bi rastu BDP-a EU od 2,5 postotnih bodova** (kroz liberalizaciju i deregulaciju niza usluga, odnosno smanjenje administrativnog opterećenja davalocima usluga u nizu djelatnosti).

Na kraju, naglašeno je da je prioritet Evropske unije sprovođenje programa „regulatornog fitnesa“ (tzv. REFIT) kako bi se kroz sagledavanje uticaja propisa i mjerenjem troškova koje implementacija izaziva podstaklo smanjenje neopravdano visokog tereta regulative na evropske poslodavce i preduzetnike.

*

* *

Imajući u vidu prethodno navedeno, u nastavku dokumenta biće dat kratak pregled svih izvještaja, od kojih će se detaljnije obraditi DB izvještaj, odnosno indikatori u kojima je Crna Gora ocijenjena loše, na način da će se prepoznati manjkavosti u datim oblastima i dati predlog mjera za poboljšanja.

2.1. IZVJEŠTAJ O LAKOĆI POSLOVANJA – DOING BUSINESS – OSNOVA ZA REFORME

Crna Gora, prema posljednjem DB izvještaju (DB2018), zabilježila reformu u okviru indikatora “dobijanje električne energije”, i ostvarila napredak za 40 mjesta, u odnosu na prošlogodišnji Izbještaj (DB2017), zauzimajući 127. mjesto na globalnom rangu.

Najbolje pozicije zabilježene su u okviru indikatora:

- dobijanje kredita (12. u svijetu);
- rješavanje problema insolventnosti (37) i
- izvršenje ugovora (42).

Sa druge strane konstantno loše rangirane indikatori su:

- dobijanje priključka na elektro mrežu (127. od 190 država);
- izdavanje građevinskih dozvola (78);
- registrovanje nepokretnosti (76);
- započinjanje biznisa (60);
- plaćanje poreza (70);
- prekogranična trgovina (44);
- zaštita manjinskih investitora (51).

Indikatori	Rang u posljednjem izvještaju (od 190)
Dobijanje kredita	12
Rješavanje problema insolventnosti	37
Izvršenje ugovora	42
Prekogranična trgovina	44
Zaštita manjinskih investitora	51
Započinjanje biznisa	60
Plaćanje poreza	70
Registrovanje nepokretnosti	76
Izdavanje građevinskih dozvola	78
Dobijanje priključka na elektro mrežu	127

U nastavku je dat pregled stanja/problema u loše rangiranim oblastima, kao i predlog mjera za njihovo unapređenje.

2.1.1. Dobijanje priključka na elektro mrežu

- Indikator je uveden kao poseban 2012. godine, imajući u vidu da je ova procedura praćena kroz indikator izdavanje građevinske dozvole.
- Crna Gora je trenutno na 127. mjestu, što je značajno nazadovanje u odnosu na 71. mjesto iz 2012. godine.
- Pozicija u ovom indikatoru je oblast u kojoj je Crna Gora najgore rangirana.
- Takođe, Crna Gora je, ne računajući Albaniju (157), u odnosu na zemlje regiona, prema ovom indikatoru na najlošijoj poziciji – Slovenija (19), Makedonija (23), Hrvatska (75), Srbija (96), Kosovo (106), Bosna i Hercegovina (122).
- Za lošu poziciju je zaslužno nedovoljno reformi, kao i veliki broj procedura, skupi postupci, kao i dugi rokovi.

Problemi:

- Nedovoljni su kapaciteti elektro-energetske mreže, posebno u industrijskim zonama. Stoga investitori kako bi omogućili elektro-energetsko snabdijevanje u kapacitetu koji zahtijeva investicija moraju graditi svoje trafostanice.
- Nejasno definisana procedura dobijanja priključka za mrežu, imajući u vidu da ovaj postupak nije definisan regulatornim aktima, već internim propisima EPCG.
- Neophodnost definisanja razvojnih kapaciteta elektro-energetske mreže, kao i njihova usklađenost sa urbanističkim planovima.
- Dugi rokovi za postupanje i visoki troškovi priključka, što je dodatno usložnjeno stupanjem na snagu novog Zakona o energetici.

Mjere:

- Utvrditi jasnu i transparentnu proceduru dobijanja priključka na mrežu podzakonskim aktima, koje će pripremiti resorno ministarstvo u saradnju sa EPCG, a usvojiti Vlada.
- Korigovati odredbe novog Zakona o energetici i podzakonskih akata u skladu sa najboljom evropskom praksom, a u cilju definisanja jednostavnijih procedura za dobijanje priključka na elektro-energetsku mrežu.

2.1.2. Izdavanje građevinske dozvole

- Evidentan je kontinuiran napredak u ovom indikatoru, u kojem je Crna Gora do 2010. godine bila na pozicijama najgore rangiranih zemalja svijeta zauzimajući 170. mjesto. Novim Izvještajem DB2018 u pozicionirana je na 78. mjestu.
- Sa aspekta zemalja regiona, bolje rangirane od Crne Gore su Srbija (na 10. mjestu) i Makedonija (56), dok su lošije pozicije Slovenije (100), Albanije (106), Kosova (122), Hrvatske (126), Bosne i Hercegovine (166).
- Za dalje unapređenje ovog postupka u Crnoj Gori, neophodne su mjere, kao što su elektronsko izdavanje dozvole i značajno smanjenje troškova, koje su već u fazi primjene u zemljama regiona.
- Napredak u ovom indikatoru rezultat je reforme bazirane na formiranom one stop shop-u, odnosno principu jednog šaltera. Shodno proceduri od 2012. godine, resorni organ lokalne samouprave dužan je da sve ostale procedure sa organima uključenim u proces izdavanja dozvole pribavi sam po službenoj dužnosti, a u ime investitora.

Problemi:

- Najznačajnija kočnica u ovoj oblasti su troškovi izdavanja dozvole, usljed enormno visokih **naknada za komunalno opremanje građevinskog zemljišta** (npr. naknade su u primorskim opštinama preko 250 eura/m²).
- Naknada se značajno razlikuje od jedne do druge lokalne samouprave:
 - Visina ovog fiskaliteta u primorskim opštinama iznosi preko 250 eura/m², Podgorici oko 150 eura/m², a susjednom Danilovgradu oko 50 eura/m², Nikšiću preko 150 eura/m², dok su u Šavniku svega 3 eura/m².
- Analiza fiskaliteta na lokalnom nivou, koju je Vlada usvojila sa nizom zaključaka imala je za cilj ujednačenje ove naknade i u krajnjem njihovo ukidanje 2016. godine. U ovom dijelu važno je napomenuti da su Glavni grad Podgorica, opština Bar i opština Šavnik u odnosu na 2012. godinu izvršili smanjenje ovog fiskaliteta za sve kategorije objekata. Takođe, 18 lokalnih samouprava donijelo je nove propise kojima je izvršilo izmjene u dijelu kategorizacije objekata i različitih visina naknada za stambene i poslovne objekte. Trenutno su različite visine naknade za poslovne i stambene objekte u sljedećim lokalnim samoupravama: Plužine, Pljevlja, Ulcinj i Žabljak. Takođe, u pogledu primjene istih principa prilikom obračuna naknade dodatna usklađivanja potrebno je da izvrši opština Rožaje. Tokom 2015. godine promijenjen je rok za ukidanje ovog fiskaliteta i odložen za 2020. godinu, pa su u tom smislu i usporene aktivnosti na postepenom smanjenju ovog fiskaliteta. Takođe, napominjemo da je u pripremi novi zakon o uređenju prostora i izgradnji objekata.
- Nejednaka primjena zakonskih rješenja i različita procedura izdavanja dozvole po jedinicama lokalnih samouprava, što stvara dodatnu pravnu nesigurnost investitorima i nemogućnost upoznavanja postupaka.
- Stavovi pojedinih organa u sistemu da su jedinice za sebe, što odugovlači proces i dolazi do kreiranja sistema van one stop shop-a.
 - Pojedini katastri su odbijali da dostave sekretarijatima lokalnih samouprava neophodnu dokumentaciju po zahtjevu, tražeći direktan kontakt sa investitorom.

- Saradnja organa u sistemu je loša, što je investitorima ostavilo prostor da pojedine organe sami posjete i pribave neophodne saglasnosti, uz stav da je isto brže, nego kada navedeno po službenoj dužnosti radi organ lokalne samouprave.
- Svako unapređenje postupaka na lokalnom nivou je slabo i bez odziva, posebno ako su u pitanju razgovori o umanjenju naknada, u tom smislu se odbija svaka reforma sa nacionalnog nivoa.
- Pored sprovedenih reformi, pojedini subjekti u sistemu teže da izmjenama regulative uspostave nova rješenja i kreiraju nezavisne procedure van jednog šaltera. Slična situacija je i data Zakonom o energetici. Naime, ovim Zakonom je predloženo ponovno uvođenje, van jednog šaltera, obaveze pribavljanja saglasnosti za priključak za električnu mrežu od strane izvođača radova-investitora. Ovim se značajno poskupljuje procedura pribavljanja građevinske dozvole, kao i odugovlači postupak, imajući u vidu da se izdvaja iz sistema one stop shop-a.

Mjere:

- Smanjenje naknade posebno u lokalnim samoupravama koje imaju iznose preko 100 eura/m², u cilju uspostavljanja približno ujednačenih iznosa na teritoriju CG. U prvoj fazi izvršiti smanjenja do prosječnih iznosa za lokalne samouprave koje su susjedne.
- Kreiranje jedinstvenih procedura na teritoriji Crne Gore, jasno predviđenih podzakonskim aktima resornog ministarstva i uvesti kaznene mjere za odstupanje od primjene jednošalterske procedure.
- U krajnjem, ukoliko svi mehanizmi saradnje sa lokalnim samoupravama preduzeti u cilju unapređenja ovog postupka ne budu imali za cilj efikasnost u ovom postupku, ponovo centralizovati sistem izdavanja dozvola u resor na državnom nivou.
- Korigovati odredbe Zakona o energetici, koje se odnose na pribavljanje priključka na mrežu.
- Kreirati sistemsko rješenje i predvidjeti reformu u dijelu komunalnog opremanja novim odredbama zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata.

2.1.3. Registracija nepokretnosti

- U ovom indikatoru, shodno posljednjem Izvještaju DB2018 Crna Gora se nalazi na 76. mjestu, što je napredak u odnosu na 108. mjesto zabilježeno 2007. godine.
- Uvažavajući činjenicu da ostale zemlje kontinuirano sprovode reforme, u ovom indikatoru posljednjih godina Crna Gora bilježi lošiji rezultat u odnosu na region.
- U reformskom smislu nije bilo značajnijih pomaka prepoznatih od strane Doing Bussiness Izvještaja, iako su sprovedene određene reforme u cilju olakšanog upisa nepokretnosti u katastar (uvođenje notarske službe i iskraćenje rokova).
- U odnosu na zemlje regiona, trenutna pozicija Crne Gore (76) bolja je jedino od i Bosne i Hercegovine (97) i Albanije (103) a lošija od Kosova (34), Slovenije (36), Makedonije (48), Srbije (57) i Hrvatske (59).

Problemi:

- Od 2012. godine uveden je institut notara u sistem, što je rezultiralo obavezom ovjere ugovora od strane notara. Taksa za ovjeru ugovora u sudovima iznosila je 10 eura, da bi ovaj postupak (uvođenjem notara) značajno poskupio na oko 350 eura.
- Iako je uvođenje notarske službe pravdano sa ciljem povećane pravne sigurnosti, odnosno zloupotreba da se jedna ista nepokretnost može upisati u katastar više puta od strane različitih vlasnika, navedeno nije postignuto. Notari ni danas nijesu softverski povezani sa katastrom nepokretnosti kako bi se zloupotrebe suzbile, a pravna sigurnost povećala. Istovremeno, softversko povezivanje Uprave za nekretnine i notara, neophodno je i u cilju olakšavanja procedure registracije nepokretnosti za krajnje korisnike.
- Rok za postupanje po zahtjevu stranke skraćen je na 15 dana, u kojem je katastar dužan da donese rješenje o upisu. Pored unapređenja u radu katastarskih službi u praksi, predmeti u katastru ne rješavaju se shodno zakonskim rokovima. Prema DB izvještaju taj rok je oko 46 dana, a ne raspolaže se domaćim podacima o rokovima i vremenu neophodnom za upis nepokretnosti u katastar.

Mjere:

- Naknade za rad notara su ekstremno visoke i pored već izvršenog smanjenja 2012. godine. Navedeno posebno u smislu da je notarima dat monopolski položaj u dijelu poslova nad upisom nepokretnosti shodno javnom ovlašćenju da vrše ove poslove. Stoga je, uvažavajući da notari vrše javna ovlašćenja, i obaveza države da uloži napore u kontroli visine ove naknade. S tim u vezi, neophodno je smanjenje naknada za poslove koji se odnose na upis prava nad nepokretnostima u katastru.
- Izvršiti potpunu implementaciju rokova za postupanje katastra po zahtjevima stranaka.
- Omogućiti elektronsko izdavanje dokumenata u katastru po ugledu na mogućnost online naručivanja i pribavljanja uvjerenja koja izdaje Ministarstvo unutrašnjih poslova.

2.1.4. Plaćanje poreza

- U ovoj oblasti Crna Gora je zauzela 70. mjesto od 190 država svijeta.
- Napredak je prepoznat u dijelu smanjenja procedura, skraćanja trajanja postupka i smanjenja troškova zbog mogućnosti uvođenja elektronskog podnošenja poreskih prijava.
- Prijava IOPPD uvedena je u februaru 2011. godine i objedinjuje sve poreze po odbitku i podnosi se elektronski.
- Kada je u pitanju elektronsko podnošenje prijave za PDV i poreza na dobit, navedena usluga je omogućena od marta 2014. godine.
- Godišnja prijava poreza za fizička lica je godišnja prijava koja se ne može podnijeti elektronski i podnosi se na kraju godine.
- U poređenju sa zemljama OECD broj plaćanja u godini je značajno veći, kao i vrijeme potrebno za popunjavanje poreskih prijava koje su firme u obavezi da predaju tokom godine.
- U poređenju sa zemljama regiona od Crne Gore su bolje rangirani Makedonija (29), Kosovo (45) i Slovenija (58).
- Od zemalja regiona lošije su rangirani Srbija (82), Hrvatska (95), Albanija (125), Bosna i Hercegovina (137).

Problemi:

- Dugotrajan postupak plaćanja poreza. U poređenju sa zemljama OECD u Crnoj Gori je potrebno skoro duplo više sati za popunjavanje poreskih prijava na godišnjem nivou.
- Komplikovane poreske prijave. Činjenica da je u Crnoj Gori potrebno 300 sati godišnje za popunjavanje poreskih prijava ukazuje na postojanje komplikovanog postupka.
- Prevelik broj plaćanja u godini kada je u pitanju PDV.
- Nefunkcionisanje objedinjene naplate poreza i doprinosa u praksi. Navedeno nije prepoznato od strane Svjetske banke što bi imalo za rezultat mnogo lošiju poziciju.
- 2011. godine uveden je jedan obrazac (IOPD) na kojem se evidentiraju sve fiskalne obaveze u vezi sa dohotkom fizičkih lica (porez na dohodak i doprinosi za obavezno socijalno osiguranje). Praksa pokazuje da implementacija ne funkcioniše, prvenstveno zbog toga što nije uspostavljen integralni informacioni sistem te informacioni sistemi resornih institucija i to prvenstveno Fonda PIO i Poreske uprave nijesu uvezani. Navedeno kreira dodatne administrativne barijere privrednim subjektima koji su u obavezi da različitim institucijama podnose istu, a i dodatnu dokumentaciju što je u suprotnosti sa Zakonom o objedinjenoj registraciji i sistemu izvještavanja o obračunu i naplati poreza i doprinosa.

Mjere:

- Nastaviti sa pojednostavljenjem postupka plaćanja poreza kroz smanjenje broja plaćanja u godini.
- Analizirati mogućnost za kvartalno podnošenje prijave za PDV (umjesto mjesečnog). Ovakva mjera može potencijalno negativno uticati na likvidnost budžeta.
- Neophodno je pojednostaviti postojeće poreske prijave kako bi se smanjio broj sati za njihovo popunjavanje i predaju.

- Uspostavljanje integralnog informacionog sistema u cilju povezivanja i razmjenjivanja podataka po službenoj dužnosti između institucija zaduženih za sprovođenje postupka objedinjene naplate poreza i doprinosa.

2.1.5. Započinjanje biznisa (registracija preduzeća)

- U okviru ovog indikatora, Crna Gora je zauzela 60. mjesto.
- U periodu od 2011. godine ispunjeni su svi regulatorni preduslovi, ali Crna Gora bilježi konstantno nazadovanje, što ukazuje na lošu implementaciju.
- 2011. godine uveden je jednošalterski princip za registraciju preduzeća.
- 2012. godine preko Portala eUprave omogućeno elektronsko podnošenje zahtjeva za registraciju novih privrednih subjekata. Ovo podrazumijeva nepotpunu elektronsku registraciju, jer se rješenje o registraciji mora fizički preuzeti u CRPS-u.
- U poređenju sa zemljama regiona od Crne Gore su bolje rangirani Kosovo (10), Makedonija (22), Srbija (32), Albanija (45) i Slovenija (46).
- Od zemalja regiona lošije su rangirani Hrvatska (87) i Bosna i Hercegovina (175).

Problemi:

- Prilikom registracije preduzeća ne poštuje se rok od 4 dana predviđen Zakonom o privrednim društvima, već kako je navedeno u DB Izvještaju za registraciju je potrebno 10 dana.
- Prilikom izmjena Zakona o privrednim društvima 2012. godine ukinuta je obaveza upotrebe pečata u postupku registracije. Navedeno je imalo za cilj smanjenje broja procedura kao i troškova registracije za ukupno 30%. Međutim, navedena reforma nije evidentirana u Izvještaju jer u praksi službenici Centralnog registra privrednih subjekata traže strankama pečat kako bi registrovali preduzeće.
- Nije uvedena potpuna elektronska registracija preduzeća.
- Sajt CRPS često nije u funkciji.
- Softver CRPS-a nije integrisan sa softverom Poreske uprave.
- CRPS se ne doživljava kao dio Poreske uprave. Čak su prisutne i ideje da treba vratiti prethodno rješenje kada je registracija bila u nadležnosti Privrednog suda.

Mjere:

- Poštovanje zakonom predviđenog roka za registraciju preduzeća.
- Poštovanje zakonom definisane odredbe o brisanju upotrebe pečata prilikom registracije.
- Omogućiti punu implementaciju elektronske registracije preduzeća. Stranke su sada u mogućnosti samo da elektronski podnesu prijavu za registraciju dok je neophodno da fizički dođu za rješenje o registraciji.
- Omogućiti registraciju u 8 područnih jedinica Poreske uprave. (Ukoliko se uvede potpuna elektronska registracija potreba za ovom mjerom prestaje).
- Unaprjeđenje informacionog sistema kako bi razmjena podataka između Poreske uprave, CRPS-a i Uprave carina bila efikasnija.

2.1.6. Izvršenje ugovora

- U ovoj oblasti Crna Gora je zauzela 42. mjesto.
- Donošenjem Zakona o izvršenju i obezbjeđenju i Zakona o javnim izvršiteljima zaokružen je regulatorni okvir u ovoj oblasti. Međutim, poseban problem predstavljaju zahtjevni i dugotrajni postupci.
- U poređenju sa zemljama regiona od Crne Gore su bolje rangirani Makedonija (35) i Hrvatska (23).
- Od zemalja regiona lošije su rangirani Kosovo (49), Srbija (60), Bosna i Hercegovina (71), Albanija (120) i Slovenija (122).

Problemi:

- Dugotrajni i skupi postupci. U Crnoj Gori prosječan broj dana za izvršenje ugovora iznosi 545, dok u Evropi iznosi 486. Kada su u pitanju troškovi postupka, oni su veći za oko 20% u poređenju sa zemljama OECD-a.
- Indeks koji ocjenjuje kvalitet sudskog postupka niži je za Crnu Goru u poređenju sa zemljama Evrope i OECD-a.

Mjere:

- Pojednostavljene izvršnog postupka kroz smanjenje broja procedura i smanjenje troškova.
- Unapređenje kvaliteta izvršnog postupka.

2.2. EKONOMSKE SLOBODE

Iako je Crna Gora generalno unaprijedila svoje pozicije u odnosu na prve izvještaje koji ocjenjuju njene ekonomske slobode (Fraser izvještaj od 2007, Heritidž od 2009), indikatori u okviru kojih se bilježe lošije pozicije su:

- prema ocjenama Heritidž fondacije:
 - lakoća poslovanja;
 - slobode na tržištu rada;
 - državna potrošnja;
 - monetarne slobode;
 - slobodna trgovina;
 - poresko opterećenje.
- prema ocjenama Frejzer Instituta u pogledu svih indikatora:
 - veličina državne uprave;
 - pravna regulativa i poštovanje imovinskih prava;
 - zdravlje novca;
 - slobodna međunarodna trgovina;
 - kontrola privrede, tržišta rada i bankarskog sektora.

U odnosu na region, ispred Crne Gore (83) prema ocjenama Heritidž fondacije nalazi se Makedonija (31), dok su lošije rangirane Srbija (99), Slovenija (97), Hrvatska (95) i BIH (92).

Pregled po indikatorima Heritidž fondacije:

	Makedonija	Crna Gora	Srbija	Slovenija	Hrvatska
Pozicija	31	83	99	97	95
Imovinska prava	44	68	94	28	45
Državni integritet	43	61	87	40	61
Poresko opterećenje	19	62	61	170	150
Sudska efikasnost	41	71	96	60	51
Fiskalno zdravlje	103	142	138	175	141
Državna potrošnja	94	164	154	166	165
Lakoća poslovanja	23	59	105	25	131
Slobode na tržištu rada	62	59	63	88	163
Monetarne slobode	64	51	64	21	72
Trgovinske slobode	50	55	98	20	15
Investicione slobode	89	37	59	59	37
Finansijske slobode	39	70	70	70	39

Sa druge strane, po Frejzer institut bolje rangirane zemlje u regionu od Crne Gore (85) su Makedonija (67), Hrvatska (72) i Slovenija (73), dok su lošije rangirane Srbija (88) i BIH (99).

Pregled po indikatorima:

	Rang	veličina državne uprave	pravna regulativa i poštovanje imovinskih prava	zdravlje novca	sloboda međunarodne trgovine	Regulacija	regulativa u vezi sa odobravanjem kredita	kontrola na tržištu rada	regulativa u vezi sa poslovnim ambijentom
Crna Gora	85	132	89	84	33	65	87	61	62
Makedonija	67	86	81	90	41	16	26	45	24
Hrvatska	72	14	58	57	32	70	43	91	91
BIH	99	123	115	82	50	71	31	62	136
Slovenija	73	151	37	4	45	93	107	100	55
Srbija	88	79	85	108	59	82	102	71	89

2.3. IZVJEŠTAJ O GLOBALNOJ KONKURENTNOSTI

Svjetski ekonomski forum kroz Izvještaj o globalnoj konkurentnosti pruža najsveobuhvatniju sliku ekonomije države, budući da ocjenjuje institucije, makroekonomsku stabilnost, infrastrukturu, dostupnost zdravstvenih usluga i obrazovanja po stanovniku, efikasnost tržišta rada i robnog tržišta, finansijsko tržište, tehnološku spremnost i inovacije.

Ovaj izvještaj u fokusu svog istraživanja postavlja inovacije (inovacije i sofisticiranost biznisa smatraju se poslednjom fazom unapređenja konkurentnosti).

Problematicni indikatori:

- Veličina tržišta
- Makroekonomska stabilnost
- Sofisticiranost biznisa
- Inovacije

Od zemalja regiona od Crne Gore (77) su konkurentnije Slovenija (48), Hrvatska (74) i Albanija (75), dok su manje konkurentne Srbija (78) i BIH (103).

3. ANALIZA PROCJENE UTICAJA PROPISA - RIA

- RIA – u postupku usvajanja regulative vrši se procjena uticaja odredbi propisa na građane, poslovnu zajednicu i budžet države.
- Uvođenjem obaveznosti resornim ministarstvima da prilikom izrade predloga regulative prireme i Analizu procjene uticaja propisa (RIA), kreiran je sistem shodno kojem Ministarstvo finansija daje mišljenje o kvalitetu sprovedene analize i istovremeno sagledava predlog propisa sa aspekta uticaja na poslovni ambijent kao i budžet.

Problemi u implementaciji:

- Ministarstva redovno dostavljaju popunjen RIA obrazac. Iz dosadašnjeg rada, zaključak je da se obrazac popunjava isključivo formalno i predlagači ne sprovode analizu rješenja koja uključuju u propis.
- U najvećem broju slučajeva zahtjevi Ministarstva finansija za dostavljanje uporedne prakse, najboljih iskustava, razloga za uvođenje pojedinih rješenja, ne rezultiraju odgovorom.
- U krajnjem, u slučaju sugestija i konstatacija Ministarstva finansija da se određenim propisom predviđaju barijere privredi i građanima (kroz uvođenje novih procedura i naknada), resorna ministarstva ne navode razloge za takvu odluku.
- Resori RIA-u doživljavaju kao nametnutu obavezu, a ne i alat koji pokazuje koliko je odgovorno i adekvatno donošenje nove regulative.
- Zastupljena je praksa usvajanja propisa i pored negativnog mišljenja ili izraženih rezervi Ministarstva finansija sa aspekta uticaja na poslovni ambijent.
- Kada je u pitanju kvalitet izvještaja o sprovedenoj analizi procjene uticaja propisa uočeno je da najveći izazov predstavlja vršenje same analize troškova koje propis može izazvati privredi i građanima, posebno u dijelu definisanja pozitivnih, negativnih, direktnih i indirektnih uticaja. U tom smislu izazov predstavlja i definisanje troškova koji proizilaze iz primjene propisa sa ciljem utvrđivanja opravdanosti njihovog uvođenja. U velikom broju slučajeva resorna ministarstva ne dostavljaju ili u izuzetnim slučajevima samo grubu procjenu troškova administrativnih opterećenja i biznis barijera.
- Atmosfera nerazumijevanja od strane predlagača propisa da se Ministarstvo finansija davanjem mišljenja miješa u politiku nadležnog resora.

Mjere:

- Unapređenje kvaliteta izvještavanja posebno u dijelu definisanja pozitivnih, negativnih, direktnih i indirektnih uticaja na građane i privredu.
- Neophodna veća pažnja od strane resora prilikom pripreme regulative i sagledavanja njenih posljedica na poslovni ambijent.
- Potrebno da u RIA obrascu resori definišu troškove koje predlozi ili izmjene rješenja izazivaju građanima i/ili privredi kako bi se utvrdila opravdanost njihovog uvođenja.
- Ministarstvo finansija će u cilju unapređenja kvaliteta samog izvještavanja uz podršku donatora organizovati sprovođenje obuka državnih službenika u cilju razvijanja vještina za obavljanje prije svega ekonomskih i finansijskih analiza.

4. GILJOTINA

- Giljotina propisa – ex post analiza uticaja odredbi postojeće regulative na poslovni ambijent

Tok reforme:

- Reforma započeta 2009. godine kao jedan od stubova Akcionog plana za regulatornu reformu
- Regulativu analizirala i preporuke za unapređenje definisala Međunarodna finansijska korporacija (IFC), u okviru projekta koji je realizovan u periodu maj 2010 – decembar 2011
- U periodu od januara do maja 2012. godine Ministarstvo finansija održalo sastanke na nivou donosica odluka resornih ministarstava u cilju sagledavanja mogućnosti realizacije preporuka i utvrđivanja dinamike rada – definisanja jasnih rokova za ispunjenje preporuka
- Od 1.887 definisanih preporuka, resorna ministarstva prihvatila 1.446 preporuke sa periodom realizacije 2012-2015 godina.
- Preporuke se odnosile na izmjenu ili ukidanje: 107 zakona; 301 podzakonski akt i 237 administrativnih postupaka
- Vlada Crne Gore na sjednici održanoj 17. maja 2012. godine usvojila Akcioni plan za implementaciju preporuka "Giljotine" propisa

Problemi u implementaciji:

- Već nakon prve usvojene informacije o realizaciji preporuka (za period maj-decembar 2012) konstatovano da resorna ministarstva odlažu i prolongiraju realizaciju većine definisanih obaveza (odloženo oko 60% obaveza)
- Većina preporuka se odnosi na izmjene, dopune ili stavljanje van snage podzakonskih akata, što ne zahtijeva proceduru slanja materijala i usvajanja od strane Vlade, čime se znatno pojednostavljuje procedura realizacije preporuka
- Kontinuirano odlaganje realizacije preporuka uslovalo usvajanje revidiranog Akcionog plana u septembru 2013. sa periodom realizacije 2013-2017
- Kroz tromjesečno izvještavanje Savjeta za unapređenje poslovnog ambijenta, regulatornih i strukturnih reformi od strane resornih institucija evidentna je neefikasnost u realizaciji preporuka. Rokovi se konstantno ne poštuju, te obaveze odlažu.

Stepen realizacije preporuka po ministarstvima (u %)

	MIF	MEK	MKU	MORT	MPRR	MPA	MPros	MN	MLJMP	MRSS	MUP	Ukupno	%
Ukupno datih preporuka od IFC	11.7	13.9	5.2	19.1	22.3	0.3	4.5	0.1	0.5	22.3	0.1	1,887	100
Procenat prihvaćenih prep.	79.6	62.0	87.9	77.2	81.7	100	36.9	100	77.8	83.4	100	1,446	76.6
Procenat neprihvaćenih prep.	20.4	38.0	12.1	22.8	18.3	-	63.1	-	22.2	16.6	-	441	23.4
Realizovano do kraja 2016	71.0	71.8	75.9	78.8	87.5	83.3	96,8	100	100	89.7	100	1,189	82.2
Planirano tokom 2017	13.1	21.5	22.9	15.8	3.2	-	3.2	-	-	8.3	-	163	11.3

Neophodnost efikasnije implementacije

- U fokusu izvještaja i ocjena Crne Gore od strane Evropske komisije je praćenje realizacije preporuka definisanih Akcionim planom Giljotine propisa
- Svjetska banka i MMF prilikom izvještavanja o ekonomskom napretku Crne Gore, svoje ocjene baziraju i na stepenu realizacije preporuka Giljotine propisa
- Giljotina propisa je u kao aktivnost definisana Programom ekonomskih reformi koji Crna Gora kao kandidat za članstvo u EU priprema i kojim definiše svoju ekonomsku politiku

Kao i u prethodnoj Bijeloj knjizi, identificirano je nekoliko ključnih tema kao što su Zakon o radu, razvoj nekretnina, oporezivanje, korporativno upravljanje i vladavina prava. Članovi Savjeta su, u ovim poljima, uočili poboljšanja u okruženju, ali i pojavu novih izazova.

S tim u vezi, date su preporuke za izmjenama sljedeće regulative:

- Zakon o procjeni uticaja na životnu sredinu,
- Zakon o privrednim društvima,
- Zakon o uređenju prostora i izgradnji objekata,
- Zakon o jahtama,
- Zakon o zaštiti potrošača,
- Zakon o strancima,
- Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju,
- Zakon o zdravstvenom osiguranju,
- Zakon o elektronskim komunikacijama,
- Zakon o radu,
- Zakon o zaštiti na radu,
- Zakon o opštem upravnom postupku,
- Zakon o državnom premjeru i katastru nepokretnosti,
- Zakon o izvršenju i obezbjeđenju,
- Zakon o PDV-u,
- Zakon o zaštiti depozita,
- Zakon o svojinsko-pravnim odnosima.

ANEKS 1 – CRNA GORA I REGION U MEĐUNARODNI IZVJEŠTAJIMA

MEĐUNARODNI INDIKATOR	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Doing Business	84	77	65	56	56	51	44	36	46 ¹	51	42
Indeks percepcije korupcije - Transparency international	84	85	69	69	66	75 ²	67	76	61	64	
Ekonomске slobode - Heritage Foundation	-	-	94	68	76	72	70	68	66	65	83
Economic Freedom of the World - Fraser Institut	76	58	78	47	37	28	49	38	62	59	85
Indeks globalne konkurentnosti – WEF	82	65	62	49	60	72	67	67	70	82	77
Sloboda u svijetu - Freedom House	djelim. slobodna	djelim. slobodna	djelim. slobodna	slobodna	slobodna	slobodna	slobodna	slobodna	djelim. slobodna	djelim. slobodna	
Kreditni rejting - Standard & Poor's	BB+ (stabilan 27.03.)	BB+ (neg. 10.11.)	BB+	BB (neg. 31.03.)	BB (neg. 13.12.)	BB- stab (jun)	BB- negativan	B+ stab. (nov)	B+ stabilan	B+ negativan	B+ stabilan
Kreditni rejting - Moody's	-	Ba2 (stabilan 12.03 negat. 18.12.)	Ba3 (neg. 30.04.)	Ba3 (neg.)	Ba3 (stabilan 30.03.)	Ba3 stabilan	Ba3 stabilan	Ba3 negativan	Ba3 negativan	B1 negativan	B1 stabilan

² Došlo je do značajne promjene u metodologiji pripreme izvještaja

DOING BUSINESS

- Crna Gora je zauzela **42. mjesto** na listi od 190 ekonomija;
- Zvanično, shodno Izvještaju Crna Gora je zabilježila reformu u okviru indikatora “dobijanje električne energije”. Ovom reformom, Crna Gora je prošlogodišnju cijenu električne energije (% dohotka po glavi stanovnika) smanjila sa 440.5 na 425.6, dok je Indeks pouzdanosti snadbijevanja i transparentnosti tarifa zabilježio porast vrijednosti sa 0 na 5. Time je i ostvarila napredak za 40 mjesta, u odnosu na DB2017, zauzimajući 127. mjesto na globalnom rangu.
- Od zemalja u regionu bolje od Crne Gore ove godine rangirane su **Makedonija** (11), **Slovenija** (37) i **Kosovo** (40), dok su lošije rangirani Srbija (43), Rumunija (45), Bugarska (50), Hrvatska (51), Albanija (65) i Bosna i Hercegovina (86).

Doing Business	2018	2017	R 2016	2016	R 2015	2015	2014	2013	2012	R 2011	2011	R 2010	2010
Od	190	190	189	189	189	189	189	185	183	183	183	183	183
Makedonija	11	10	16	12	14	30	25	23	22	34	38	36	32
Slovenija	37	30	30	29	35	51	33	35	37	37	42	43	53
Hrvatska	51	43	39	40	39	65	89	84	80	79	84	89	103
Crna Gora	42	51	48	46	47	36	44	51	56	56	66	65	71
Srbija	43	47	54	59	68	91	93	86	92	88	89	90	88
BIH	86	81	79	79	82	107	131	126	125	127	110	110	116

Doing Business	R 2009	2009	R 2008	2008	2007	R 2006	2006
Od	181	181	178	178	175	155	155
Makedonija	69	71	79	75	92	94	81
Slovenija	58	54	64	55	61	56	63
Hrvatska	110	106	107	97	124	134	118
Crna Gora	77	90	84	81	70	64	92^{SICG}
Srbija	90	94	91	86	68	95	92
BIH	119	119	117	105	95	91	87

INDEKS PERCEPCIJE KORUPCIJE - TRANSPARENCY INTERNATIONAL

Zemlja/rang	2016 (od 176)	2015 (od 168)	2014 (od 175)	2013 (od 177)	2012 (od 176)	2011 (od 183)	2010 (od 178)	2009	2008	2007	2006	2005 ³	2004 ⁴
Slovenija	31	35	39	43	37	35	27	27	26	27	28	31	31
Hrvatska	55	50	61	57	62	66	62	66	62	64	69	70	67
Crna Gora	64	61	76	67	75	66	69	69	85	84	-	97	97
Srbija	72	71	78	72	80	86	78	83	85	79	90	97	97
Bosna i Herceg.	83	76	80	72	72	91	91	99	92	84	93	88	82
Makedonija	90	66	64	67	69	69	62	71	72	84	105	103	97

- Crna Gora, sa ocjenom 45, prema Indeksu percepcije korupcije 2016, zauzela je 64. poziciju u odnosu na 176 država svijeta.
- Budući da je u prošlogodišnjem Izvještaju koji je obuhvatao 168 zemalja svijeta, Crna Gora sa ocjenom 44, bila rangirana na 61. poziciji, može se konstatovati da je prema novom izvještaju pozicija lošija za 3 mjesta.
- Sa svojom pozicijom Crna Gora (64) je prema Indeksu percepcije korupcije 2016. bolje rangirana od Srbije (72), BiH (83), Makedonije (90), dok se Slovenija (31) i Hrvatska (55) nalaze na boljim pozicijama.

³ Srbija i Crna Gora

⁴ Srbija i Crna Gora

EKONOMSKE SLOBODE - HERITAGE FOUNDATION

Zemlja/rang	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Od	186	178	178	178	177	184	184	184	184	157
Makedonija	31	47	53	43	43	43	55	56	78	71
Crna Gora	83	65	66	68	70	72	76	68	94	-
Srbija	99	77	90	95	94	98	101	104	109	-
Slovenija	97	90	88	74	76	69	66	61	68	75
Hrvatska	95	103	81	87	78	83	82	92	116	113
BIH	92	108	97	101	103	104	104	110	134	121

- Crna Gora je, po ocjenama Heritidž fondacije, pogoršala broj bodova u odnosu na prethodnu godinu, te se sa 62.0 bodova našla u zoni umjereno slobodnih zemalja. Na globalnoj rang listi, Crna Gora se našla na 83. mjestu od ukupno rangiranih 186 država svijeta, što predstavlja pogoršanje na rang listi od 18 mjesta u odnosu na prethodnu godinu, odnosno 2.9 bodova.
- Evolucija Crne Gore u modernu, dinamične ekonomiju učinila je značajne pomake. Trgovinski režim je sve otvoreniji, regulatorni i pravni okvir koji reguliše ulaganje i proizvodnju postalo je efikasniji, pružajući podršku razvoju privatnog sektora. Ostale reforme, među kojima su smanjenje već konkurentnih poreskih stopa i implementacija reformi tržišta rada, takođe su doprinijele porast u preduzetništvu.
- Uprkos napravljenim velikim koracima, ekonomska sloboda Crne Gore je i dalje ograničena zbog nedostatka institucionalne posvećenosti u jačanju zaštite imovinskih prava, kao i efikasnih mjera protiv korupcije. Sudski sistem ostaje podložan političkom uticaju i neefikasnosti. I dalje se zabrinutost vezuje za upravljanje državnom potrošnjom i korupciju.
- U Indeksu 2017 ocijenjen je napredak Crne Gore u tri od ukupno dvanaest indikatora. Istovremeno, smanjen je broj ostvarenih bodova u okviru šest indikatora, dok je jedan indikator ostao nepromijenjen. U ovogodišnjem izvještaju uvedene su nove oblasti koje zajedno sa ostalim indikatorima mjere Indeks ekonomskih sloboda 2017, a radi se o indikatorima: “sudska efikasnost” i “fiskalno zdravlje”.

- Od zemalja iz okruženja ispred Crne Gore (83) nalaze se: Makedonija (31. mjesto) i Albanija (65). Crna Gora je ispred Bosne i Hercegovine (92), Hrvatske (95), Slovenije (97) i Srbije (99).

ECONOMIC FREEDOM OF THE WORLD – FRASER INSTITUTE

Zemlja/ <u>Indeks</u>	2015 (od 159)	R 2014 (od 159)	2014 (od 159)	2013 (od 157)	R 2012 (od 157)	2012 (od 152)	R 2011 (od 152)	2010 (od 144)	R 2009	2009 (od 141)	2008	2007	2006	2005
Crna Gora	85	63	59	62	53	38	50	28	25	37	47	78	58	76
Makedonija	67	62	65	60	55	72	76	73	71	64	73	80	85	98
Hrvatska	72	76	81	84	78	70	75	84	79	89	87	87	90	93
BIH	99	92	91	78	85	80	91	93	92	100	111	104	105	104
Slovenija	73	76	97	111	105	105	102	92	63	74	72	71	88	75
Srbija	88	94	101	101	95	117	103	102	92	91	96	87	98	120

- Prema izvještaju Ekonomskih sloboda u svijetu za 2015. godinu, Crna Gora je pogoršala svoju poziciju za 22 mjesta i **sa ocjenom 6.77 nalazi se na 85. mjestu, na listi koja obuhvata 159 država**. U prethodnom izvještaju zauzimala je prema revidiranim podacima 63. mjesto, uz rezultat od 7.23.
- Zemlje su podjeljene u 4 grupe prema rangui koji posjeduju: najviše slobodne/“most free“, zemlje koje pripadaju 2. četvrtini, zemlje koje pripadaju 3. četvrtini i najlošije rangirane zemlje koje pripadaju grupi najmanje slobodnih zemalja/“least free“. Crna Gora na osnovu ovogodišnjeg rezultata zauzela je poziciju u trećoj grupi.
- U odnosu na Indeks 2014. godine, Crna Gora je pogoršala pozicije u svim oblastima koje se odnose na sljedećih pet indikatora: „ veličina državne uprave“, „ pravna regulativa i poštovanje imovinskih prava“, „zdravlje novca“, „sloboda međunarodne trgovine“ i „regulacija“.
- Iako je zabilježeno neznatno poboljšanje u podoblastima “nezavisnost sudstva” u okviru indikatora „pravna regulativa i poštovanje imovinskih prava“, kao i podoblasti „tarife“ u okviru indikatora „sloboda međunarodne trgovine“, to nije bilo dovoljno da navedeni indikatori budu bolje ocijenjeni.
- Kod svih ostalih podoblasti evidentiran je pad, što je uslovlilo pogoršanje pozicije, kao i prelazak Crne Gore iz druge u treću grupu. Time je postala zemlja koja pripada 3. četvrtini, koja prethodi grupi najmanje slobodnih zemalja/“least free“.

INDEKS GLOBALNE KONKURENTNOSTI – SVJETSKI EKONOMSKI FORUM

Zemlja	2017/18	2016/17	2015/16	2014/15	2013/14	2012/13	2011/12	2010/11	2009/10	2008/09	2007/08	R2006/07	2006/07
Slovenija	48	56	59.	70.	62.	56.	57.	45.	37.	42.	39	40	33
Makedonija	-	68	60.	63.	73.	80.	79.	79.	84.	89.	94	84	80
Crna Gora	77	82	70.	67.	67.	72.	60.	49.	62.	65.	82	-	87
Hrvatska	74	74	77.	77.	75.	81.	76.	77.	72.	61.	57	56	51
Srbija	78	90	94.	94.	101.	95.	95.	96.	93.	85.	91	-	87
BiH	103	107	111.	n/a	87.	88.	100.	100.	109.	107.	106	82	89

- Crna Gora je prema posljednjem izvještaju o globalnoj konkurentnosti rangirana na 77. mjestu od 137 država.
- Upoređujući sa podacima iz Indeksa 2016/17, Crna Gora je lošiju poziciju zabilježila jedino za oblast Zdravstvo i osnovno obrazovanje (2 mjesta).
- Crna Gora je smještena u „efficiency driven fazu“, što znači da su za nju relevantni indikatori iz Efficiency enhancers grupe (Visoko obrazovanje i obuke, Efikasnost tržišta roba, Efikasnost tržišta rada, Tehnološka spremnost, Finansijsko tržište i Veličina tržišta).

SLOBODA U SVIJETU - FREEDOM HOUSE

Zemlja/status ⁵	2016	PP	GS	2015	PP	GS	2014	PP	GS	2013	PP	GS	2012	PP	GS	2011	PP	GS	2010	PP	GS
Slovenija	S	1	1	S	1	1	S	1	1	S	1	1	S	1	1	S	1	1	S	1	1
Hrvatska	S	1	2	S	1	2	S	1	2	S	1	2	S	1	2	S	1	2	S	1	2
Srbija	S	3	2	S	2	2	S	2	2	S	2	2	S	2	2	S	2	2	S	2	2
Crna Gora	DS	3	3	DS	3	3	S	3	2	S	3	2	S	3	2	S	3	2	S	3	2
Makedonija	DS	4	3	DS	4	3	DS	4	3	DS	3	3	DS	3	3	DS	3	3	DS	3	3
BIH	DS	4	4	DS	4	3	DS	4	3	DS	3	3	DS	4	3	DS	4	3	DS	4	3

- Prema Izvještaju o slobodama u svijetu za 2016. godinu (Freedom House 2017), Crna Gora je rangirana kao djelimično slobodna zemlja, jednako kao i prethodne godine.
- Crna Gora je zadržala prošlogodišnju ocjenu 3,0 (najbolja ocjena je 1, a najgora 7).
- Korupcija se navodi kao ozbiljno pitanje. Takođe, istaknuto je to da su novinari istraživači i kritičari Vlade pod pritiskom.

⁵ Status: S (slobodna država); DS (djelimično slobodna); PP (ocjena za politička prava); GS (ocjena za građanske slobode); Najbolja ocjena je 1, a najgora 7

ANEKS 2 – AKCIONI PLAN

	Aktivnost	Resorna institucija	Indikativni rok	Indikator uspješnosti
1.	Izvršiti izmjene Predloga zakona o energetici na način da se istim ne uvode nove procedure i ograničenja u postupku dobijanja priključka na elektro-energetsku mrežu, a u krajnjem i građevinske dozvole	Ministarstvo ekonomije	Q4 2018	Izmijenjen Predlog zakona o energetici Unaprijeđen rang u DB
2.	Izvršite izmjene regulative i pripremiti propise kojima će se urediti politika dobijanja priključka na elektro-energetsku mrežu	Ministarstvo ekonomije	Q4 2018	Usvojeni propisi Unaprijeđen rang u DB
3.	Unapređenje procesa planiranja i izgradnje objekta kroz nadogradnju postojećih informacionih sistema kojim će se integristi sve informacije o prostoru (uvezivanje svih organa, kako na državnom tako i na lokalnom nivou, i institucija koje participiraju u procesu planiranja i izgradnje objekta) i uspostavljanje dokumentacione osnove, kojom će se omogućiti lakša realizacija investicija u prostoru, kao i izgradnja komunalne, energetske, saobraćajne i ostale infrastrukture	Ministarstvo održivog razvoja i turizma	Q4 2020	Uspostavljen integracioni sistem Unaprijeđen rang u DB

	Aktivnost	Resorna institucija	Indikativni rok	Indikator uspješnosti
4.	Kvartalno izvještavanje o primjeni Zakona o državnom premjeru i katastru u dijelu postupanja Uprave za nekretnine u skladu sa rokovima	Uprava za nekretnine	kvartalno	Redovna priprema izvještaja Unaprijeđen rang u DB Smanjenje broja nezavršenih predmeta Smanjenje vremena potrebnog za registraciju nepokretnosti
5.	Uspostavljanje e-servisa sa ciljem obezbjeđivanja transparentnosti podataka od važnosti za transakcije nepokretnosti ⁶			i. Implementirano (smanjenje dolaska u PJ u cilju provjere)
	i. Implementacija e-servisa - uvid u podatke katastarskih evidencija - vlasnička struktura, on-line u realnom vremenu, sa mogućnošću pregleda aktivnih zahtjeva na određenu nepokretnost sa ciljem sigurnosti kod transakcije nepokretnosti.	Ministarstvo finansija Uprava za nekretnine Notarska komora	i. Q2 2017	ii. Pripremljeno - testiranje
	ii. Implementacija e-servisa preuzimanje e-potpisanog lista nepokretnosti/posjedovnog lista.		ii. Q1 2018	iii. U toku (Pripremljeno – testiranje)

⁶ Za realizaciju potrebno:

1. Izmjene i dopune Zakona o državnom premjeru i katastru nepokretnosti (među ostalim izmjenama i izmjena vezano za izdavanje LN, PL i Uvjerenja od strane državnih institucija, lokalne samouprave i notara obaveza preuzimanja putem e-servisa kao e-dokumenta).
2. Donošenje pravila i procedura za korišćenje web servisa - preuzimanje LN/PL.
3. Donošenje pravila i procedura za korišćenje web servisa - preuzimanje uvjerenja.
4. Obezbjeđivanje finansijskih sredstava za održavanje sistema i licenci.

6.	iii. Implementacija e-servisa pružanje e-potpisanog uvjerenja.		iii. Q2 2018	Smanjenje broja procedura u postupku
	Uspostavljanje e-servisa predaje zahtjeva od strane notara u cilju pojednostavljenja procedure registracije nepokretnosti ⁷	Uprava za nekretnine Notarska komora	Q4 2018	Primpremljena Analiza Unaprijeđen rang u DB Uspostavljen one stop shop sistem registracije nepokretnosti kod notara Smanjen broj procedura u postupku Unaprijeđen rang u DB
	7.			
7.	Sprovoditi aktivnosti za podsticanje korisnika u cilju što većeg korišćenja usluga elektronskog plaćanja poreza ⁸	Ministarstvo finansija Poreska uprava	kontinuirano	Unaprijeđen rang u DB
8.	Uspostavljanje integralnog informacionog sistema u cilju povezivanja i razmjenjivanja podataka po službenoj dužnosti	Poreska uprava Uprava carina Fond PIO Uprava za inspekcijske poslove	Q2 2018	Uspostavljen integralni informacioni sistem Unaprijeđen rang u DB

⁷ Za realizaciju potrebno:

1. Izmjene i dopune Zakona o državnom premjeru i katastru nepokretnosti, odnosno Zakona o notarima, vezano za predaju zahtjeva od strane notara isključivo kao e-dokumenta.
2. Donošenje pravila i procedura za korišćenje web servisa.
3. Obezbjedivanje finansijskih sredstava za održavanje sistema i licenci.

⁸ Kako bi reforma bila prepoznata od strane Svjetske banke u okviru indikatora „plaćanje poreza“ u Izvještaju o lakoći poslovanja potrebno je da preko 50% od ukupnog broja korisnika plaćanje poreza obavlja elektronskim putem

9.	Uvođenje potpune elektronske registracije preduzeća	Ministarstvo finansija Poreska uprava Ministarstvo javne uprave	Q2 2018	Funkcionalna elektronska registracija Unaprijeđen rang u DB
10.	Unaprijeđenje kvaliteta izvršnog postupka kroz smanjenje broja procedura i smanjenje troškova ⁹	Ministarstvo pravde	Kontinuirano	Unaprijeđen rang u DB
Aktivnost				
Aktivnost		Resorna institucija	Indikativni rok	Indikator uspješnosti
11.	Unaprijediti kvalitet izvještavanja u postupku pripreme Izvještaja o sprovedenoj analizi uticaja propisa, posebno u dijelu definisanja pozitivnih, negativnih, direktnih i indirektnih uticaja na građane i privredu i sagledavanja posljedica na poslovni ambijent	Sva ministarstva	Kontinuirano	Kvalitetni i detaljni RIA izvještaji
12.	Sprovođenje obuka državnih službenika u cilju razvijanja vještina za obavljanje ekonomskih i finansijskih analiza u okviru RIA izvještaja	Ministarstvo finansija	Kontinuirano	Kvalitetni i detaljni RIA izvještaji

⁹ Donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izvršenju i obezbjeđenju („Službeni list CG” broj 22/17).

Izmjenama i dopunama Zakona poboljšana su postojeća rješenja, na način što su precizirane norme koje se odnose na protivizvršenje, a uvedena su i nova rješenja na koja je ukazala sudska praksa, čime će i sam postupak izvršenja biti brži, kvalitetniji i efikasniji.

Shodno Programu rada Vlade Crne Gore za IV kvartal 2018. godine, planirane su izmjene i dopune Zakona, radi njegovog usaglašavanja sa evropskom pravnom tekovinom, tako da će se u proceduri izrade Predloga ovog zakona preispitati i druga rješenja koja uređuje navedeni zakon.

13.	Realizacija preporuka definisanih Akcionim planom Giljotine propisa	Ministarstvo ekonomije	Kvartalno do Q4 2018	Realizovane sve preporuke iz AP do kraja 2018. godine
		Ministarstvo finansija		
		Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja		
		Ministarstvo rada i socijalnog staranja		
		Ministarstvo kulture		
		Ministarstvo održivog razvoja i turizma		
		Ministarstvo pravde		
		Ministarstvo prosvjete		